

УДК 373.3.09(4)(045)

DOI 10.31339/2413-3329-2019-1(9)-217-220

Товканець Ганна Василівна,
доктор педагогічних наук, професор,
orcid/0000-0002-6191-9569
Лендел Наталія Василівна,
студент,
Сенькович Наталія Володимирівна,
студент,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

В статті розглянуто проблеми розвитку європейської початкової освіти на початку XXI століття. Наголошено на актуалізації ключових аспектів модернізації та нової дидактики початкових шкіл, в яких акцентується увага на головних напрямках і організаційних засадах діяльності початкових шкіл в європейських країнах. Зроблено висновок, що на початку XXI ст. європейська початкова школа постає перед проблемою балансу між традиціоналістською моделлю, яка орієнтована на стандартизацію куррикулуму, контроль, інспекцію шкіл та ідеями дитиноцентристської філософії, що розглядається як особливо важлива в умовах багатокультурної Європи.

Ключові слова: початкова освіта, європейські країни, тенденції розвитку.

Постановка проблеми. Активні зміни в науково-технічному, соціально-економічному, культурному житті нашої країни зумовили необхідність обґрунтування нових шляхів розвитку національної системи освіти України, які пов'язані насамперед з її модернізацією та формуванням інтегрованого освітнього середовища. Запровадження нового Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти, Державного стандарту початкової загальної освіти, схвалення у вересні 2017 нового базового закону «Про освіту», впровадження концепції «Нової української школи», а також інтеграція вітчизняної системи освіти в європейський освітній простір актуалізують проблему вивчення та узагальнення найкращих зразків європейського досвіду.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Велика кількість розробок, видань присвячена вивченню проблеми освітніх реформ та їх результатам, включаючи реформи змісту освіти. Серед них праці Н. Авшенко, Н. Бібік, О. Локшиної, Л. Лук'янової, Н. Ничкало, О. Овчарук, О. Савченко, А. Сбруєвої та інших.

Актуальними є розробки, присвячені ключовим аспектам модернізації та нової дидактики початкових шкіл. Серед них праці таких зарубіжних науковців, як: Б. Амбрустер, К. Бауер, І. Гербарт, Г. Гох, Р. Зігмунд, Т. Мельхорн, К. Нойман, Е. Нойгаус, Ф. Паульсен, в яких висвітлюються головні напрямки та організаційні засади діяльності початкових шкіл в європейських країнах, окреслено їх специфіку. У працях польських дослідників Т. Яніцкої-Панек, Я. Міхальського, надано важливого значення практиці підготовки вчителів до інтегрованого навчання; словацьких вчених Р. Бернатової та А. Петрашової щодо формування критичного мислення. Вітчизняні дослідники О. Ярова, О. Янкович, розглядали тенденції розвитку початкової освіти та підготовки вчителів початкової школи в країнах Європейського Союзу.

Мета статті: розкрити тенденції розвитку початкової освіти в європейських країнах на початку XXI століття.

Результати дослідження. На основі вивчення нормативних актів можна зробити висновок, що головні напрями початкової освіти в європейській освітній системі право кожної школи вчити по-різному, мати свою власну методiku, свою філософію освіти і концепцію розвитку, демократизація усіх сфер шкільного життя, наявність громадсько-державної школи (основа громадянського, відкритого суспільства), школа з новою філософією освіти, новим стилем педагогічного мислення [2, с. 83; 14].

Аналіз наукових джерел [8; 9; 10; 12] дає підстави виокремити такі тенденції розвитку початкової освіти в європейському освітньому просторі:

1. *Орієнтація змісту та форм навчання на індивідуальні здібності й можливості кожного учня, наповнення змісту навчальних курсів у відповідності до соціально-економічних умов і вимог сучасного європейського і міжнародного суспільства. У*

європейських країнах головними складовими змісту початкової освіти є: загальнолюдські цінності та культура своєї країни; охорона навколишнього середовища, збереження миру, права людини; серйозні зміни в техніці культури читання; розширення навчальних програм за рахунок нового матеріалу (вивчення правил дорожнього руху, статеве виховання); розвиток внутрішньої диференціації; збільшення навчального часу і перерозподіл часу, відведеного на вивчення окремих предметів і тем; врахування емоційної і соціальної стабільності дитини; забезпечення всебічного розвитку особистості; орієнтація на розвиток мислення і пізнавальних здібностей учнів у ході модернізації навчальних планів, програм і підручників; розширення мережі факультативних дисциплін [9; 10].

2. *Формування сучасного інтегрованого освітнього середовища початкової школи на основі якісного матеріально-технічного, методичного та програмного забезпечення школи в поєднанні з компетентнісним підходом.* Метою професійної діяльності вчителя нової української школи є формування в особистості ключових компетентностей для успіху в житті, установлення конкурентоспроможного випускника в суспільстві. Наприклад, у «Шкільних законах про освіту» східних земель Німеччини така мета була сформульована ще в 90-х роках після об'єднання Німеччини. Навчання набуло більш практичного спрямування, а сам навчальний процес був зорієнтований на набуття учнями навчальних та життєвих компетентностей [15; 16]. В той час в українському освітньому просторі теж тривало оновлення змісту навчання початкової школи. Але на вітчизняних освітніх теренах на відміну від західних актуальним стало впровадження «знанневого» підходу, орієнтація навчання на здобуття учнями навчальної інформації, формування умінь та навичок.

3. *Розширена автономія і архітектурна модульність.* Зазвичай, початкова школа в європейських країнах відокремлена від середньої школи навіть територіально. Це зовсім окремі навчальні заклади або окремі будівлі навчального комплексу школи, де діти навчаються три-п'ять років. Саме початкові школи мають найбільший простір для освітніх експериментів. Часто проводяться сумісні уроки першачків із другокласниками. Програма початкової школи регулярно зазнає змін - вводяться нові дидактичні методи, вимоги до дітей або посилюються, або навпаки. Нормальна ситуація, коли дитина або повторює клас, або встигає опанувати програму за три роки. Наразі спостерігається загальна тенденція скасування фронтального уроку. Типовий урок першачків: дітлахи сидять на підлозі в колі, або в групах і галасливо працюють над новою темою. Цікаво, що в сучасній німецькій школі взагалі прохолодно ставляться до формальних вимог - чистописання або акуратного оформлення зошитів [10].

Ю. Мануйлов виокремлює умови, за яких виховний потенціал архітектурно-просторового середовища школи може бути

ефективним: архітектура й оформлення школи повинні «працювати», а не просто прикрашати; середовище навчального закладу має сприяти співіснуванню світу дорослих і світу дітей (зазвичай, вестибюль школи слугує для дорослих (батьків, відвідувачів), а не для школярів як місце зустрічі, спілкування); школа повинна мати своє «обличчя», свою індивідуальність; атрибути й аксесуари школи повинні бути переконливі, нести емоційно-художнє навантаження та інше [6, с. 38].

Розміри школи повинні оптимально поєднуватися з кількістю учнів, оскільки це, насамперед, впливає на повноцінне емоційно-психологічне самопочуття школяра. Геометрія приміщення класної кімнати також несе певне навантаження. Створення умов для вільного розвитку школяра простежується в розміщенні столів – не класично прямокутне (3-4 ряди), а переформатоване відповідно до форм роботи на уроці (фронтальна робота – ряди парт, групова – кілька парт разом, парна – кожна парта окремо), тобто, в ході уроку не відбувається просторового обмеження діяльності школярів. Колірне оформлення школи також відіграє важливу роль у самопочутті школяра. Сприйняття кольору є суто індивідуальним, однак вирізняються й загальноієвові особливості його сприйняття, що має враховувати адміністрація школи. Наприклад, віртуальні джерела інформують про оригінальну стилістику й ультрасучасний дизайн початкової школи в Німеччині [4].

Важливе значення мають традиції – форма й установки життя, ідеї, цінності, норми поведінки, які зберігаються у виховній організації тривалий час і передаються від одного покоління школярів до іншого. Традиції багато в чому визначають формування світогляду, організацію життя людини в предметній, соціальній, природній реальності й існують у двох рівнях: внутрішньому (нормативно-ціннісному) й зовнішньому (ритуально-обрядовому) [14]. Для педагога початкових класів традиції школи є важливим механізмом соціального виховання школярів, адже взаємостосунки, що повторюються, стають традиціями, нормами соціальної поведінки й оцінки, дотримання їх є правилом життя. Однак, така стандартизація соціального життя обмежує можливості вільного прояву особистості, хоча й забезпечує прогнозованість, стійкість, типізацію поведінки.

4. *Акцент на якості знань і модернізації системи оцінювання учнів.* Провідне і визначальне місце у формуванні особистості в школах європейських країн займає проблема об'єктивного оцінювання знань учнів початкових шкіл, вирішення якої спрямовано на індивідуалізацію та орієнтацію на учня та його можливості. Тому оцінки диференційовані. У більшості європейських країн діти в перші два роки навчання не отримують оцінок, а лише загальну характеристику успішності, яка дає інформацію про індивідуальні сильні і слабкі сторони у вивченні окремих предметів. Для батьків інформація про успішність їх дитини представлена у формі таблиці з зазначенням рівня (високий, достатній, середній, низький) засвоєння головних навчальних компетентностей з усіх предметів. Так званий «Розгорнутий табель успішності» видається батькам два рази як «проміжна доповідь» (в кінці I семестру) та «річна доповідь» (в кінці року). За допомогою такого звіту від вчителя батькам легше слідкувати за успіхами дитини. До того ж усі вчителі та вихователі, що викладають у даному класі виставляють колегіальну оцінку рівня за наступні соціальні показники: поведінка, робота в колективі, готовність брати на себе відповідальність, уміння вирішувати конфлікти [15, с. 56].

Дедалі ширше застосування оцінювання в освіті зумовлюють: підвищений «попит» на ефективність, справедливість та якість у сфері освіти для відповіді на економічні й соціальні виклики суспільств; тенденція зростаючої шкільної автономії, через що виникає необхідність контролювати роботу шкіл; 3) розвиток інформаційних технологій, які дають змогу проводити великомасштабні та індивідуалізовані оцінювання учнів і сприяють обміну та управлінню даними; використання результатів оцінювання для прийняття науково обґрунтованих рішень в освітній політиці [13, с. 13]

Натомість, в Україні відповідно до «Орієнтовних вимог до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи» (додаток до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009), змістом орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи є виявлення, вимірювання та оцінювання навчальних досягнень за предметами, які структуровані у навчальних програмах. Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється вербально: у 1 класі з усіх предметів інваріантної складової - за рішенням педагогічної ради навчального закладу може надаватися словесна характеристика знань, умінь і навичок учнів 2 класу; у 2-4 класах з предметів інваріантної складової: «Інформатика», «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво», інтегрованого курсу «Мистецтво», «Основи здоров'я», «Фізична культура», «Я у світі» та «Трудове навчання»; у 1-4 класах з усіх предметів варіативної складової. Оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється за 12-бальною шкалою з предметів інваріантної складової освітніх галузей: «Мови і літератури (мовний і літературний компоненти)», «Математика», «Природознавство» [5; 7;]. Виставлення балів обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями [7].

Оцінка виступає засобом для стимулювання навчання, позитивної мотивації, впливу на особистість. Для поліпшення навчальних результатів існують допоміжні вказівки. Звіт, отриманий в кінці року, відображає підсумки опанування дитиною навчальних програм. При оцінюванні враховують виконання запланованих завдань, співпрацю на уроці, ведення зошитів, набуття знань, умінь і навичок [15].

Висновки і перспективи подальших досліджень. На початку XXI ст. європейська початкова школа постає перед проблемою балансу між традиціоналістською моделлю, яка орієнтована на стандартизацію курикулуму, контроль, інспекцію шкіл та ідеями дитиноцентристської філософії, що розглядається сучасними європейськими науковцями як особливо важлива в умовах багатокультурної Європи. Наше дослідження виявило певні тенденції розвитку європейської початкової школи на початку XXI століття, які виражаються в орієнтації змісту та форм навчання на індивідуальні здібності й можливості кожного учня, наповнення змісту навчальних курсів у відповідності до соціально-економічних умов і вимог сучасного європейського і міжнародного суспільства, у спрямуванні на формування сучасного інтегрованого освітнього середовища початкової школи на основі якісного матеріально-технічного, методичного та програмного забезпечення школи в поєднанні з компетентнісним підходом, у розширенні автономії і архітектурної модульності, в акцентуванні на якості знань і модернізації системи оцінювання учнів. Перспективами подальших досліджень можуть бути проблеми збільшення кількості цілей початкової освіти на рівні національних стратегічних документів та синтезований підхід до їх визначення.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти. 2011. URL: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
2. Закон «Про освіту Тюрингії» № 221-1 від 13.09.2016 р.: прийнятий Конференцією міністрів культури та освіти 13 вер. 2016 р. Тюрингія: GVBl. 2016.437с.
3. Ключові тези орієнтовних вимог до оцінювання навчальних досягнень учнів 1 – 4 класів та методичних рекомендацій до оновлених програм початкової школи. 2016. URL: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/19-08-16.pdf>.
4. Опис ключових змін в оновлених програмах початкової школи. 2016. URL: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-09-6pdf.pdf>.
2. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Dodatok 1 до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009. – 2016. URL: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf>.

3. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <http://mon.gov.ua>
4. Тенденції розвитку вищої освіти в Європейському Союзі: реалії та перспективи / Матеріали Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю [за наук. ред. Ящук І.П.; упоряд. Біницька К.М., Рашина І.О., Моцна Т.А.]. Хмельницький : Науково-видавничий відділ, 2017. 335 с
5. Ярова О. Тенденції розвитку початкової освіти та підготовки вчителів початкової школи в країнах Європейського Союзу. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Бердянський державний педагогічний університет. Інститут педагогіки НАПН України, Київ, 2018. 531 с.
6. Янкович О. Реалізація ідей польського досвіду підготовки майбутніх учителів початкової освіти до інтегрованого навчання в Україні Тенденції розвитку вищої освіти в Європейському Союзі: реалії та перспективи / Матеріали Всеукраїнського круглого столу з міжнародною участю [за наук. ред. Ящук І.П.; упоряд. Біницька К.М., Рашина І.О., Моцна Т.А.]. Хмельницький : Науково-видавничий відділ, 2017. С. 325 – 329.
7. Яніцка-Панек Т. Теорія і практика підготовки вчителів до інтегрованого навчання у I–III класах початкової школи в Республіці Польща : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. пед. наук зі спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ : Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України, 2017. 37 с.
8. Интересный интерьер современной школы: оригинальная стилистика и смелый поход
9. URL: <https://apartmentinteriors.ru/interyer-sovremennoy-shkoly-hoare-lea-lighting/>.
10. Шульга В.В. Соціальний педагог у загальноосвітньому навчальному закладі К.: Ніка-Центр, 2004. 124 с.
11. OECD. Synergies for Better Learning : An International Perspective on Evaluation and Assessment. – Paris : OECD Publishing, 2013. – 670 p.
12. Lehrpläne der bayerischen Grundschule Fachprofile. – 2017 URL: <https://www.lehrplanplus.bayern.de/schulart/grundschule/inhalt/fachprofile>.
13. Schulgesetz für den Freistaat Sachsen in der Fassung der Bekanntmachung. // (SächsGVBl. S. 298 , SächsGVBl. S. 142). С. 105.

References

1. Derzhavnyy standart pochatkovoyi zahal'noyi osvity [State Standard for Primary General Education]. 2011. [online] Available at: http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/17911/.
2. Zakon «Pro osvitu Tyurnyhiy» № 221-1vid 13.09.2016 r.: pryynatyu Konferentsiyeyu ministriv kul'tury ta osvity 13 ver. 2016 r. [Law on the Education of Thuringia] № 221-1 from 13.09.2016: adopted by the Conference of Ministers of Culture and Education 13 Sep. 2016] Thuringia: GVBl. .
3. Klyuchovi tezy oriyentovnykh vymoh do otsinyuvannya navchal'nykh dosyahnen' uchniv 1 – 4 klasiv ta metodychnykh rekomendatsiy do onovlenykh prohram pochatkovoyi shkoly [Key theses of the indicative requirements for the assessment of educational achievements of 1-4 grades pupils and methodical recommendations for updated programs in primary schools]. 2016. [online] Available at: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/19-08-16.pdf>.
4. Opy s klyuchovykh zmin v onovlenykh prohramakh pochatkovoyi shkoly [Description of Key Changes in Upgraded Elementary School Programs]. 2016. [online] Available at: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-09-6pdf.pdf>.
5. Oriyentovni vymohy do kontrolyu ta otsinyuvannya navchal'nykh dosyahnen' uchniv pochatkovoyi shkoly. Dodatok 1 do nakazu MON Ukrainy vid 19.08.2016 №1009 [Reference requirements for the control and evaluation of educational achievements of elementary school students. Annex 1 to the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 19.08.2016 №1009]. 2016. [online] Available at: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf>.
6. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Закон України «Про освіту»]. 2017. [online] Available at: <http://mon.gov.ua>.
7. Yashchuk I. P., ed.; Binyts'ka, K. M., Rashyna, I. O. and Motsna, T. A. 2017. Tendentsiyi rozvytku vyshchoyi osvity v Yevropeys'komu Soyuzi: realiyi ta perspektyvy [Trends in Higher Education Development in the European Union: Realities and Prospects]. Materials of the All-Ukrainian Round Table with International Participation. Khmelnytsky: Scientific-publishing department.
8. Yarova O., 2018. Tendentsii rozvytku pochatkovoyi osvity ta pidhotovky vchyteliv pochatkovoyi shkoly vkrainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Trends in Primary Education and Primary School Teachers Training in the European Union]. Doctor of Pedagogical Sciences. Kyiv: Berdyansk State Pedagogical University. Institute of Pedagogics of National Academy of Sciences of Ukraine.
9. Yankovych O. 2017. Realizatsiya idey pol's'koho dosvidu pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi osvity do intehrovanoho navchannya v ukrainy [Realization of the ideas of Polish experience in preparing future teachers of elementary education for integrated education in Ukraine]. In: Yashchuk I.P.; Binyts'ka, K. M., Rashyna, I. O. and Motsna, T.A., upor. Trends in Higher Education in the European Union: Realities and Prospects. All-Ukrainian roundtable with international participation. Khmelnytsky: Scientific-publishing department (Naukovo-vydavnychiy viddil).
10. Yanitska-Panek T., 2017. Teoriya i praktyka pidhotovky vchyteliv do intehrovanoho navchannya u I–III klasakh pochatkovoyi shkoly v Respublitsi Pol'shcha [Theory and Practice of Teacher Training for Integrated Learning in the 1st-3rd Grade Primary School in the Republic of Poland]. Avtoref. dys. doctor of pedagogical sciences. Kyiv: Institute of Pedagogical Education and Adult Education of NAPN of Ukraine.
11. Ynteresnyy ynter'er sovremennoy shkoly: oryhynal'naya stylstyka y smelyy pokhod [An interesting interior of a modern school: original style and a bold campaign]. [online] Available at: <https://apartmentinteriors.ru/interyer-sovremennoy-shkoly-hoare-lea-lighting/>.
12. Shul'ha, V.V. 2004. Sotsial'nyy pedahoh u zahal'noosvitn'omu navchal'nomu zakladi [Social teacher at a general educational institution]. Kiev: Nika-Center.
13. OECD, 2013. Synergies for Better Learning : An International Perspective on Evaluation and Assessment. Paris : OECD Publishing.
14. Lehrpläne der bayerischen Grundschule Fachprofile. 2017. [online] Available at: <https://www.lehrplanplus.bayern.de/schulart/grundschule/inhalt/fachprofile>.
15. Schulgesetz für den Freistaat Sachsen in der Fassung der Bekanntmachung. SächsGVBl. S. 298 , SächsGVBl. S. 142, pp. 105.

В статье рассмотрены проблемы развития европейского начального образования в начале XXI века. Отмечено актуализацию ключевых аспектов модернизации и новой дидактики начальных школ, в которых акцентируется внимание на главных направлениях и организационных основах деятельности начальных школ в европейских странах. Сделан вывод, что в начале XXI века европейская начальная школа стоит перед проблемой баланса между традиционалистской моделью, ориентированной на стандартизацию курикулуму, контроль, инспекцию школ и идеями личностно ориентированной философии, котре рассматриваются как особенно важные в условиях многокультурной Европы.

Ключевые слова: начальное образование, европейские страны, тенденции развития.

The article deals with the problems of the development of European primary education at the beginning of the 21st century. The aim of the article: to reveal the tendencies of the development of primary education in the European countries at the beginning of the XXI century. The main aspects of modernization and new didactics of elementary schools are highlighted, focusing on the main directions and organizational principles of the activity of primary schools in European countries. The tendencies of the development of primary education in the European educational space are systematized: the orientation of the content and forms of education to the individual abilities and capabilities of each student, filling the content of the courses in accordance with the socio-economic conditions and requirements of modern European and international society; formation of the modern integrated educational environment of the elementary school on the basis of qualitative material, technical, methodological and software of the school in conjunction with the competence approach; expanded autonomy and architectural modularity, emphasis on quality of knowledge and modernization of student assessment systems. It was found out that the purpose of professional activity of a teacher of a new Ukrainian school is the formation in the person of key competencies for success in life, the establishment of a competitive graduate in a society. The emphasis is placed on the fact that there are the following components of the content of elementary education in European countries: human values and the culture of their country; protection of the environment, preservation of peace, human rights; serious changes in the culture of reading technology; extension of educational programs at the expense of new material (study of traffic rules, sexual upbringing). It is emphasized the importance of separation of elementary school in European countries from secondary school even in location, that is, it can be entirely separate educational institutions or separate buildings of the educational complex of the school where children study for three to five years. It is concluded that in the beginning of the XXI century. the European elementary school faces the problem of a balance between a traditionalist model that focuses on the standardization of the curriculum, the control, inspection of schools and the ideas of child-centered philosophy that is considered by modern European scholars as particularly important in a multicultural Europe.

Key words: primary education, European countries, development tendencies.

УДК [37.016:81'243]:94(439)(045)

DOI 10.31339/2413-3329-2019-1(9)-220-223

Фодор Катерина Йосипівна,
аспірант,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ УГОРЩИНИ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розкрито сутність мовної політики Ради Європи, ціллю якої є засвоєння принаймні двох іноземних мов усіма громадянами європейських країн. Описано історичні зміни освіти в Угорщині, їхній вплив на процес та рівень вивчення іноземних мов, проаналізовані реформи освіти Угорщини починаючи з 1980-х років, а також загальні цілі національної базової навчальної програми стосовно іноземних мов. На основі результатів дослідницьких програм Євробарометра 2006-го та 2012-го років здійснено аналіз мовної політики Угорщини щодо вивчення іноземних мов.

Ключові слова: мовна політика, іноземні мови, освіта Угорщини, рекомендації Євросоюзу, інтеграція.

Постановка проблеми. Рада Європи з питань освіти у 1976 р. поставила за мету розширити можливості викладання та навчання іноземної мови, а також забезпечити шлях до закордонної практики для вчителів, які викладають іноземні мови. У офіційній європейській комунікації ключовою ідеєю є багатомовний європейський громадянин. На основі цих рекомендацій у 1989 р. в Угорщині почався процес перетворення та вдосконалення освіти, що призвело до повного перезавантаження навчального процесу щодо вивчення іноземних мов.

Аналіз актуальних досліджень та публікацій. Питання, пов'язані з реформуванням освіти Угорщини у 1990-х роках та вплив цих реформ на навчальний процес, розглядалися вітчизняними та зарубіжними науковцями, такими як А. Несвіт, М. Тадеєва, І. Ігнаценко, Б. Чапо М. Ніколов, І. Ваго та багатьма іншими. Значна увага мовній політиці приділяється Радою Європи, оскільки без володіння іноземними мовами неможлива соціальна, екологічна, а також культурна інтеграція країн європейського простору. Починаючи з 80-х років ХХ століття Єврокомісією започатковано програми у сфері освіти, які спрямовані на поглиблене вивчення іноземних мов Language Learning Policies (Політика в галузі вивчення мови), а також [2, с. 272]. З 1983 - 1984 рр. запропоновано в школах країн Європейського Союзу вивчення двох іноземних мов та рекомендовано продовжувати вивчення мов у закладах вищої освіти [3]. У 2001 р. був розроблений план дій для удосконалення викладання іноземних мов, який підкреслив, що всі європейські громадяни повинні володіти щонайменше двома мовами, окрім рідної. Барселонський саміт у 2002 р. проаносував нові тенденції у вивченні іноземної мови, суть яких полягала у спрямуванні на вивчення двох іноземних, що стало пріоритетом у новій програмі, яку планували впровадити у 2009–2011 рр. в країнах-членах Ради Європи, а також і в Україні [1].

Знання іноземних мов в Угорщині є особливо важливим. Власники сертифікатів, які підтверджують знання мов отримують додаткові бали при вступі до університетів, роботодавці надають їм

спеціальні доплати, а вирішальним критерієм у виборі батьками школи для своїх дітей є мовні програми закладу. Останнім часом значно збільшився попит на англійську мову, що, безумовно має вплив на угорську освітню політику [14].

Мета статті: здійснити огляд освітніх реформ в Угорщині та їх вплив на рівень володіння іноземними мовами.

Результати дослідження. Угорська мова належить до фіно-угорської мовної групи. Переважна більшість населення Угорщини розмовляє угорською як рідною мовою. Протягом століть офіційною мовою була латинська мова. З середини 19-го століття офіційною мовою стала німецька, а з 1949 р. активно почала впроваджуватися в навчальний процес державних шкіл російська мова як обов'язкова іноземна мова. Ця традиція різко змінилася в 1989 р., коли навчання іноземної мови стало лібералізованим. З тих пір німецька та англійська як іноземні мови стали домінуючими в державній освітній політиці.

Хоча офіційно місце російської мови зайняли німецька та англійська, але результати дослідження, ініціатором якого був З. Дорнье [6] показали, що в 1993 р. понад 50% учнів все ще вивчали російську мову в школі не тому, що вона є обов'язковою, а тому, що не було достатньо підготовлених вчителів інших європейських мов для викладання обов'язкових годин у шкільній програмі. Наприкінці 1990 р., коли повторили дослідження, навчання англійської та німецької мови стало загальноугорською освітньою тенденцією. Загальні цілі національної базової навчальної програми для іноземних мов зосередилися на розвитку усних та письмових комунікативних навичок. Програма вимагала викладання принаймні однієї іноземної мови з метою практичного використання [12].

Зазначимо, що шкільна освітня система в Угорщині передбачає навчання у початкових класах з шести років, але до початку навчання в школі діти відвідують дитячий садок щонайменше впродовж року. Хоча останнім часом діти можуть почати свою середню освіту у віці від 10, 12 або 14 років, більшість